

ارائه مدل مفهومی آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال با استفاده از روش گرند تئوری و مدل تحلیل فازی

ازهار مجلی حسن حسن

دانشجوی دکتری گروه حسابداری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

alafalharess1970@gmail.com

عبدالرضا محسنی

استادیار گروه حسابداری، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران (نویسنده مسئول)

Abdolreza.mohseni@iau.ac.ir

ابراهیم عبد موسی السعیری

دکتر، رئیس قسم المحاسبه کلیه المستقبل الجامعه / بابل .

dr.ibrahemalsabary@gmail.com

افسانه سروش یار

دانشیار گروه حسابداری، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

a.soroushyar@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱

چکیده

این پژوهش با هدف آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال انجام شده است. این موضوع ارائه مدل مفهومی آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال با استفاده از روش گرند تئوری و مدل تحلیل فازی در سال ۲۰۲۵ انجام شده است. در این تحقیق با بررسی پژوهش‌های قبلی و مستندات علمی موجود، همچنین استفاده از نظریات خبرگان موضوع، به ارائه مدل مفهومی آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال پرداخته گردید. پژوهش از نظر روش تحقیق کیفی بوده که در آن از روش تئوری داده بنیاد (گرند تئوری) استفاده گردید. برای ارزیابی صحت مدل از نرم افزار مکس کیو دی ای استفاده شده است. نتایج حاصله بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده در این تحقیق نشان می‌دهد. به کشف شش مقوله اصلی شامل: توانایی تحلیل تغییرات اقتصادی، تسلط بر فناوری‌های نوین، انطباق با تغییرات فرهنگی-اجتماعی، تحولات قانونی و توسعه مهارت‌های تحلیلی پرداخته است. سپس با استفاده از تحلیل فازی، میزان اهمیت و اولویت این مقوله‌ها و زیرمؤلفه‌های آنها تعیین گردید. نتایج نشان می‌دهد که تسلط بر فناوری و مهارت‌های تحلیلی دارای بالاترین اولویت هستند. مدل مفهومی نهایی ارائه شده در این مطالعه، تصویری جامع و نظام‌مند از مسیر تحول حرفه حسابداری در عصر دیجیتال ترسیم کرده و می‌تواند به‌عنوان راهنمایی کاربردی برای دانشگاه‌ها، سیاست‌گذاران و فعالان مالی مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: مدل مفهومی ارتقاء کیفیت حسابرسی، رویکردهای ساختارگرایانه، تفکر انتقادی، گرند تئوری.

۱- مقدمه

در سال‌های اخیر، فناوری مالی و دیجیتالی شدن رشد چشمگیری را تجربه کرده و روش ارائه و دسترسی به خدمات مالی را متحول ساخته است (اوما و همکاران^۱، ۲۰۲۴). فناوری در سال‌های اخیر به سرعت در حال گسترش است و انتظار می‌رود در سال‌های آینده نیز به روند رشد خود ادامه دهد. این امر به دلیل افزایش پذیرش خدمات مالی دیجیتال و ظهور راه‌حل‌های فناوری جدیدتر و خلاقانه‌تر است که نیازهای در حال تغییر مصرف‌کنندگان و کسب‌وکارها را برطرف و نقش فزاینده‌ای در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی ایفا می‌کنند (کوشتوم و همکاران^۲، ۲۰۲۲). با رشد حجم داده‌ها در سرتاسر جهان، نیاز به پردازش و تجزیه و تحلیل داده‌ها در زمان واقعی و روش معتبر افزایش یافته است که موجب رشد سریع فناوری داده‌های کلان می‌شود (منگ و همکاران^۳، ۲۰۱۷). با توجه به پیشرفت‌های تکنولوژی، تمایل استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی در جهان افزایش یافته و همین امر بخش مالی و حسابداری را هم در بر گرفته است و با سرعت در این سیستم وارد شده است لذا شرکت‌های کوچک و بزرگ تمایل خود را برای استفاده از فناوری‌های مالی نشان داده‌اند (آینی و همکاران، ۲۰۲۰). امروزه توسعه اقتصادی به عنوان یکی از استراتژی‌بکترین اهداف دولت‌ها شناخته می‌شود که این بستگی به عامل‌هایی مانند فناوری‌های جدید، نوآوری، خلاقیت، افزایش توان مدیریتی، منابع مالی و بسیاری موارد دیگر، دارد (لیو و همکاران^۴، ۲۰۱۸). دنیای دیجیتال نه تنها فرصت‌ها و مزایای بزرگی را برای عموم و منافع تجاری ایجاد می‌کند، بلکه پیامدهایی برای ریسک‌های تداوم کسب‌وکار و اعتبار سازمانی نیز دارد در همین راستا حداقل نقش‌های حیاتی برای حسابداران حرفه‌ای در نظارت بر اقتصاد و بخش کسب‌وکار در عصر دیجیتال وجود دارد. حسابداران به عنوان تصمیم‌گیرندگان، باید مسئولیت مدیریت ریسک، تصمیمات سرمایه‌گذاری فناوری اطلاعات و مدیریت زنجیره ارزش (زنجیره تأمین) را بر عهده بگیرند و همچنین حسابداران به عنوان حسابرس، مسئول حسابرسی‌های گزارشگری مالی بهتر و سریع‌تر و سایر خدمات بیمه‌ای هستند (کانوی و دارن^۵، ۲۰۱۸). مسئله پژوهش حاضر این است که در ایران پژوهشی در راستای شناسایی عوامل تاثیرگذار بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال وجود ندارد تا رهنمودی باشد که حسابداران از طریق آن بتوانند به ارزیابی و بهبود حسابداری در عصر دیجیتال

شدن بپردازند. برای توسعه رویه‌های منسجم‌تر در عملکرد حسابداری، می‌توان از تجربیات و تجربیات در این زمینه بهره برد تا شیوه‌های حسابداری در راستای بهبود و افزایش عملکرد آنان در عصر دیجیتالی شدن، براساس تحلیل کیفی/تعاملی به دنبال بررسی ارتباط پیوندی بین مولفه‌ها و گزاره‌های شناسایی شده و تحلیل فراترکیب برای شناخت عوامل مؤثر بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال است. با توجه به اینکه در مطالعات اخیر در عراق به صورت جامع به مساله آینده حسابداری در عصر دیجیتالی شدن نپرداختند. به عبارت دیگر، در کشور ما با توجه به ویژگی‌ها و شرایط حاکم بر حرفه حسابداری، رویکرد جامع برای آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال و عوامل مرتبط با آن ایجاد نشده است و چنین نتیجه‌گیری را می‌توان در ادبیات این پژوهش یافت. با توجه به اهمیت این موضوع، این تحقیق هدف دارد تا چارچوب جامعی برای تحلیل عوامل مؤثر بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال ایجاد کند تا به عنوان مرجعی برای جامعه حرفه‌ای عمل کند. تلاش در این تحقیق بر اساس اصل استفاده از روش‌شناسی خاص و تمرکز بر رویکردهای آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال برای ارائه رویکردی جامع است که می‌تواند عملکرد حسابداری را بهبود بخشد. لذا در این پژوهش با توجه به ضرورت و اهمیت این پدیده به دنبال پاسخگویی به این سوال هستیم:

مدل مفهومی مناسب برای تبیین شفافیت آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال چیست؟

۲- مبانی نظری پژوهش

امروزه، عصر دیجیتال در تمام جنبه‌های زندگی بسیار سریع تکامل یافته است، اختراع محاسبات و شبکه‌سازی باعث دیجیتالی شدن همه چیز شده است، دیجیتالی شدن، محیط کسب و کار، از جمله حوزه حسابداری را به طور قابل توجهی تغییر داده است (آرنابولدی و همکاران^۶، ۲۰۱۷). این امر به طور دائم بر حرفه حسابداری تأثیر خواهد گذاشت، به طوری که حرفه حسابداری باید دقیقاً به تأثیر عصر دیجیتال پاسخ دهد (هونتون، ۲۰۱۵). فناوری‌های جدید دیجیتال بر کار و شیوه تفکر حسابداران تأثیر می‌گذارد (الهتایت و همکاران^۷، ۲۰۱۷؛ استانسیو و گروگی^۸، ۲۰۱۷). نوآوری‌های اساسی در فناوری دیجیتال مانند محاسبات ابری، دستگاه‌های تلفن همراه، اینترنت اشیا، کلان داده، نرم‌افزارهای تحلیلی و هوش مصنوعی، تمام

⁵ Conway & Darren

⁶ Arnaboldi et al

⁷ Al-Htaybat et al

⁸ Stanciu and Gheorghe

¹ UmaMaheswari S et al

² Qushtom et al

³ Meng et al

⁴ Liu et al

اتوماسیون فرایندها و رایانش ابری، موجب دگرگونی بنیادین در نقش‌ها، وظایف و ارزش‌آفرینی حسابداران شده است. از یک سو، این فناوری‌ها دقت، سرعت و کارایی در عملیات حسابداری را افزایش داده و از سوی دیگر، ماهیت مهارت‌ها و قابلیت‌های موردنیاز را به‌طور چشمگیری تغییر داده‌اند. در نتیجه، حرفه حسابداری با فرصت‌هایی نظیر تسهیل تصمیم‌گیری، تحلیل پیش‌بینانه و خدمات مبتنی بر داده، و در عین حال، چالش‌هایی نظیر امنیت اطلاعات، اخلاق حرفه‌ای، و تطابق با مقررات نوظهور مواجه شده است. در این میان، پیش‌بینی و تبیین آینده حرفه حسابداری نیازمند شناسایی دقیق محرک‌ها و ابعاد اثرگذار بر آن است. به‌رغم رشد قابل‌توجه پژوهش‌ها در این حوزه، اکثر مطالعات انجام‌شده یا به بررسی‌های مروری بسنده کرده‌اند و یا تنها یک بُعد از این تحول را مدنظر قرار داده‌اند. فقدان یک مدل مفهومی جامع، که بتواند با بهره‌گیری از رویکردهای کیفی و کمی به تحلیل این پدیده بپردازد، همچنان محسوس است. از این رو، پژوهش حاضر بر آن است تا با بهره‌گیری از روش‌گرد تئوری برای کشف ابعاد و مفاهیم بنیادین و تحلیل فازی برای اعتبارسنجی و اولویت‌بندی آن‌ها، مدلی ترکیبی و جامع از آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال ارائه دهد. این مدل می‌تواند راهنمایی اثربخش برای دانشگاه‌ها، سیاست‌گذاران آموزشی و مدیران مالی در مسیر تطبیق با آینده دیجیتال این حرفه باشد.

جنبه‌های کسب و کار را تغییر می‌دهد (بهیمانی و ویلکاکس^۱، ۲۰۱۴). بنابراین، دیجیتالی شدن برای حرفه حسابداری بسیار ضروری تلقی می‌شود. پیشرفت فناوری، کارایی و کیفیت خدمات حسابداری را بهبود می‌بخشد و دامنه خدمات حسابداری را گسترش می‌دهد (لیو و واسارهلی^۲، ۲۰۱۴). اصطلاح دیجیتالی شدن به استفاده از فناوری دیجیتال توسط یک نهاد اشاره دارد، مرتبط است (برنن و کریس^۳، ۲۰۱۴). دیجیتالی شدن به معنای استفاده از یک فناوری جدید و ادغام آن با فناوری موجود است (باراشیان^۴، ۲۰۱۷). با توجه به اینکه در حال حاضر از فناوری‌های دیجیتالی در فعالیت‌های روزمره همه، از جمله حسابداران، اتفاق می‌افتد. بر اساس تاریخ، حسابداری از یک دفترداری ساده به یک سیستم اطلاعاتی کامپیوتری پیشرفته برای پشتیبانی از تصمیم‌گیری در هر دو طرف داخلی و خارجی توسعه یافته است. دیجیتالی شدن در حسابداری از دهه ۹۰ میلادی، زمانی که سیستم اطلاعات حسابداری پیچیده اختراع شد و در سیستم‌های پیچیده‌تر ERP، محاسبات ابری، کلان داده، فناوری موبایل، رسانه‌های اجتماعی و اینترنت اشیا تکامل یافت، آغاز شده است (رینداسو^۵، ۲۰۱۷). در سال‌های اخیر، فناوری‌های نوین دیجیتال به عنوان نیروی تحول‌آفرین، ساختار و عملکرد بسیاری از حرفه‌ها را تحت تأثیر قرار داده‌اند؛ و حرفه حسابداری نیز از این قاعده مستثنی نبوده است. ورود فناوری‌هایی نظیر هوش مصنوعی، بلاک‌چین، کلان‌داده،

۳- پیشینه پژوهش

جدول ۱- پیشینه پژوهش‌های خارجی

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان مقاله	روش‌شناسی	یافته‌های کلیدی
۱	آلوسا اجایا و همکاران	۲۰۲۴	آینده حسابداری: پیش‌بینی خودکارسازی و ادغام هوش مصنوعی	مفهومی / مروری	حسابداری در حال تحول از طریق خودکارسازی و هوش مصنوعی است، که بهره‌وری، دقت، و شخصی‌سازی خدمات را افزایش می‌دهد.
۲	فاتو ولورینزین	۲۰۲۳	دیجیتالی شدن حسابرسی و پیامدهای آن بر شکاف انتظارات حسابرسی	انتقادی / تحلیلی	فناوری دیجیتال کنترل داخلی، کشف تقلب، و کاهش شکاف انتظارات حسابرسی را بهبود می‌بخشد.
۳	ال اوگلی	۲۰۲۳	تأثیر سیستم‌های حسابداری دیجیتال بر کیفیت تصمیم‌گیری	کمی (PLS-SEM)	کیفیت داده به طور معناداری بر کیفیت تصمیم‌گیری تأثیر دارد؛ کیفیت سیستم اثر غیرمستقیمی دارد که توسط کیفیت اطلاعات میانجی‌گری می‌شود.
۴	ال هاجار	۲۰۲۳	تحول حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	کیفی / تحلیلی	فناوری نقش‌های حسابداری را دگرگون می‌سازد؛ چالش‌ها شامل اخلاق، حریم خصوصی، و امنیت سایبری

⁴ Barashyan

⁵ Rindaşu

¹ Bhimani and Willcocks

² Liu and Vasarhelyi

³ Brennan and Kreiss

ردیف	نویسندگان	سال	عنوان مقاله	روش‌شناسی	یافته‌های کلیدی
					هستند؛ نقش‌های جدید بر ورودی‌های استراتژیک تأکید دارند.
۵	گلاسیرو استراوس	۱۹۹۲	کشف نظریه داده‌محور (گرند تئوری)	نظری	نظریه داده‌محور (گرند تئوری) بر استخراج مفاهیم از داده‌های خام تأکید دارد؛ اخیراً در حسابداری دیجیتال و یادگیری ماشین کاربرد یافته است.

جدول ۲- پیشینه پژوهش‌های داخلی

نام پژوهشگر / پژوهشگران	سال	عنوان پژوهش	روش‌شناسی	جامعه / نمونه	یافته‌ها / نتایج کلیدی
آقامحمدحسینی و بهرامی	۱۴۰۲	حسابداری دیجیتال در سیستم‌های اطلاعات حسابداری مدیریت در هزاره نوین	مروری / تحلیلی	-	حسابداری دیجیتال بهره‌وری و کارایی را افزایش داده و نیازهای جدیدی برای نقش حسابداران ایجاد کرده است.
نوذری نوبر	۱۴۰۲	اثر سیستم‌های حسابداری دیجیتال بر کیفیت تصمیم‌گیری در بانکداری	تحلیلی - توصیفی	صنعت بانکداری	حسابداری دیجیتال نقش مهمی در بهبود تصمیم‌گیری‌های مدیریتی ایفا می‌کند.
رامشه و همکاران	۱۴۰۲	پیشران‌های مؤثر بر آینده حسابرسی با تمرکز بر فناوری‌های دیجیتال	ترکیبی / تحلیلی محتوا	موسسات حسابرسی در عراق	پیشران‌هایی نظیر تمایل به تغییر، رتبه‌بندی و استانداردهای جدید کلیدی هستند.
حمیدیان و همکاران	۱۴۰۲	هوشمندسازی حسابداری و حسابرسی: چالش‌ها و فرصت‌ها	مروری / آینده‌پژوهی	-	هوش مصنوعی نقش حیاتی در آینده حسابداری و حسابرسی خواهد داشت.
بهرامی و همکاران	۱۴۰۲	نقش حسابداری مدیریت در عصر دیجیتال	تحلیلی / مفهومی	-	عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی همگی در آینده حسابداری مدیریت اثر گذارند.

سوالات پژوهش:

با توجه به اینکه این پژوهش به روش کیفی انجام شده است لذا در بخش کیفی که منجر به استفاده از نظریه داده بنیاد شده است، فرضی‌های وجود ندارد. در نتیجه پژوهش حاضر به سوالات زیر پاسخ میدهد

- ۱) مضامین آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال کدامند؟
- ۲) مولفه‌های آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال کدامند؟
- ۳) مقوله‌های آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال کدامند؟

روش پژوهش

این تحقیق برحسب روش گردآوری داده‌ها، پژوهشی توصیفی است. در این تحقیق به کمک بررسی مستندات علمی موجود و به کمک مصاحبه، اقدام به جمع‌آوری داده‌های خام نموده‌اند. در خصوص موضوع مطرح شده، تحقیقات کمی در دنیا صورت گرفته که دارای عمق کافی نبوده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیاز به استفاده از روش‌های کیفی کاملاً احساس می‌شود. با توجه به اینکه هدف اصلی در این تحقیق ارائه مدل مفهومی آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال با استفاده از روش گرند تئوری و مدل تحلیل فازی می‌باشد، نیاز به بررسی و کنکاش در سطوح مختلف این نیرو، لازم و ضروری بوده و به همین دلیل جهت پی‌بردن به جنبه‌های نامحسوس موضوع، از روش گراند تئوری نظریه داده بنیاد^۱ استفاده گردید چرا که به کمک این روش می‌توان به ارائه نظریه براساس عوامل مختلف و ارتباط بین آنها،

^۱ Grounded theory

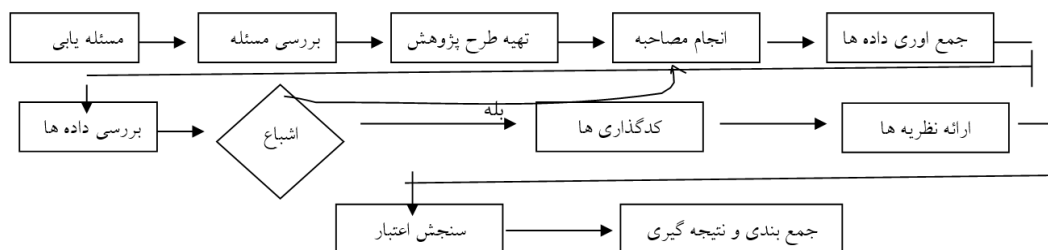
روش جمع آوری اطلاعات، روش مصاحبه عمیق است. در این مطالعه با ۱۲ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه دهم به بعد، تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده شده است؛ اما برای اطمینان تا مصاحبه دوازدهم ادامه یافت، گردآوری اطلاعات از فروردین و اردیبهشت ماه ۱۴۰۴ آغاز شده است. مصاحبه با طرح سؤالاتی در مورد "ارائه مدل مفهومی در آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال آغاز گردید. (مصاحبه باز)

نمونه‌گیری در این پژوهش که در خبرگان و اساتید دانشگاهی صورت گرفت با کمک روش گلوله برفی^۱ (نمونه‌گیری هدفدار) صورت گرفته است که در آن تعداد نمونه تا جایی که به اشباع در نظرات اعضای نمونه ختم شود، ادامه می‌یابد. انواع مورد استفاده محققان در نظریه‌پردازی بنیادی، شامل انواع گوناگونی از داده‌های کیفی است نظیر: گفتگو، مشاهده، مصاحبه، گزارش‌های عمومی، یادداشت‌های روزانه پاسخ‌دهندگان و تعاملات و تفکرات خودپژوهش‌گر. روش جمع‌آوری اطلاعات در تحقیق حاضر، روش مصاحبه حضوری بین ۱۲۰ نفر از استاد تمام رشته حسابداری مورد مطالعه بوده است. در مرحله کدگذاری انتخابی نیز هر کدام از طبقه‌های بدست آمده، براساس مستندات علمی و پیشینه پژوهش، اعتبارسنجی می‌شوند.

اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان بخش کیفی طی فرآیند مصاحبه تلاش گردید تا اطلاعات مربوط به ویژگی‌های جمعیت شناختی مورد شناسایی قرار گیرد. لذا طبق جدول (۱-۴) آمار و اطلاعات مصاحبه‌شوندگان در بخش کیفی آورده شده است:

پرداخت. در واقع تفاوت عمده بین این روش و دیگر رویکردها در پژوهش کیفی، تأکید آن بر شکل‌دهی و تدوین نظریه است. پژوهشگران می‌توانند هنگام استفاده از این روش در پی تدوین سطوح مختلف تئوری باشند در عین حال اگرچه بیشتر مطالعات این روش در جهت تدوین تئوری است ولی این امر به دلیل علاقه شدید پژوهشگران صاحب‌نظر در این حوزه و نه ماهیت این روش است (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۳). می‌توان فعالیت‌های لازم برای نظریه‌پردازی داده بنیاد در پژوهش حاضر را در سه مرحله مطالعات مقدماتی، مطالعات اصلی، و اقدامات تکمیلی طبقه‌بندی کرد. در مرحله مقدماتی تأکید بر مسئله پژوهش و بیان سؤال پژوهش است و پژوهشگر براساس دغدغه‌های پژوهشی و حوزه تخصصی و مطالعاتی خویش به دنبال کشف و انتخاب مشکلات و انتخاب در قالب مسائل پژوهشی است. سوال پژوهشگر با انعطاف‌پذیری لازم مهم‌ترین راهنمای پژوهشگر است که او را به بررسی رفتارهای شخص، شرایطی که حوادث در ضمن آنها رخ می‌دهد، اسناد، حوزه پژوهش و اسنادی که مصاحبه با آنها مفید است رهنمون می‌شود. در مرحله مطالعات اصلی داده‌ها کدگذاری می‌شوند. که خود شامل چندین مرحله کدگذاری‌اند و سپس به دنبال تحلیل داده‌های کدگذاری شده و ادامه روند تا رسیدن به نقطه اشباع می‌باشد. در مرحله اقدامات تکمیلی، بعد از رسیدن به نقطه اشباع، سعی در ارائه نظریه توسط محقق صورت می‌گیرد و نهایتاً جمع‌بندی و اعتباربخشی به نتایج به دست آمده صورت می‌پذیرد.

مورد مطالعه در این تحقیق در حوزه حسابداری در نظر گرفته شده است که موضوع پروژه‌های آن مربوط به آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال است.

نمودار شماره (۱)

جدول ۳- اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان بخش کیفی

بخش کیفی	ویژگی‌ها		
	درصد فراوانی	فراوانی	ردیف
جنسیت	۱۶۶٪	۲	زن
	۸۳۳٪	۱۰	مرد
	۱۰۰٪	۱۲	جمع
بازه سنی	۴۱۶٪	۵	۴۰-۵۰
	۵۳۳٪	۷	۵۰ به بالا
	۱۰۰٪	۱۲	جمع

با شناسایی مقوله‌ها و مولفه‌های پژوهش که بر اساس کدهای ایجاد شده‌ی ناشی از تحلیل مصاحبه‌ها تشریح شد، در این بخش باتوجه به ماهیت تحلیل گلیزر (۱۹۹۲) در نظریه داده بنیاد اقدام به ارائه چارچوب تئوریک پژوهش می‌باشد. همانطور که در روش شناسی به آن اشاره شد، رویکرد تحلیلی گلیزر (۱۹۹۲) در تفاوت با رویکرد تحلیلی اشتراوس و کوربین (۱۹۹۰) در چارچوب ساختارنیافته‌ای است که به واسطه مقوله‌ها و مولفه‌های پژوهش ارائه می‌شود. لذا با اتکاء به این مفهوم چارچوب تئوریک پژوهش ارائه می‌شود.

باتوجه به نتایج آمار جمعیت شناختی در بخش کیفی ارائه شده در جدول (۱-۴) مشخص شد، از میان مصاحبه‌شوندگان بخش کیفی تعداد ۱۰ نفر مرد و ۲ نفر زن که همگی جز اساتید دانشگاه بودند حضور داشتند. بازه سنی ۴۰ تا ۵۰ سال ۵ نفر مصاحبه شونده را در بر می‌گیرد و ۷ نفر از ۱۲ نفر سنی بیش از ۵۰ سال داشت. شایان ذکر است این اطلاعات به طور نسبی و بر اساس بیان مصاحبه‌شوندگان ارائه شده است و هیچگونه دخالتی در بیان آن از جانب محققان وجود نداشته است.

۶- یافته‌های پژوهش

حین انجام مصاحبه، کلیه شرح نظرات مصاحبه‌شوندگان ضبط و نگهداری شده و نظرات آنان به همراه مشاهدات پژوهشگران و برداشت آنها، به متن تبدیل شد. بعد از رسیدن به نقطه اشباع در نظرات ارائه شده توسط مصاحبه‌شوندگان، داده‌های اولیه به نرم‌افزار MAXQDA داده شده و با کمک این نرم‌افزار، کدهای اولیه ایجاد گردید که در این پژوهش تعداد کدهای پایه معادل ۶۱ عدد، کدهای مضامین ۵۷ عدد و تعداد مولفه‌های اصلی معادل ۱۸ عدد و در نتیجه به ۶ طبقه (مقوله اصلی) تبدیل گردید. در جدول شماره (۲) نمونه‌ای از چگونگی تبدیل مضامین به مضامین و مقولات از یکی از سوالات تحقیق ارائه گردیده است. کدگذاری محوری مرحله دوم تجزیه و تحلیل در نظریه‌پردازی داده بنیاد است. هدف از این مرحله برقراری رابطه بین طبقه‌های تولید شده (در مرحله کدگذاری باز) است. بعد از تعیین مقوله‌ها، در مرحله بعد طبقات اصلی نظریه تعیین می‌شوند که در این تحقیق تعداد ۶ طبقه به دست آمد و در جدول شماره (۴) ارائه گردیده است.

جدول ۴- کدگذاری پژوهش

ردیف	مقوله‌های اصلی	کد پایه	مضامین مفهومی	مؤلفه‌های اصلی
۱	توانایی برخورد با تغییرات نیروهای اقتصادی حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	درک اقتصاد دیجیتال	فناوری‌های محاسبات دیجیتال	فناوری‌های محاسبات دیجیتال
		تطبیق با مدل‌های درآمدی جدید	ارزش پایدار و مستمری برای مشتریان	درآمدزایی استارت‌آپ
۲	حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	تحلیل داده‌ها	فرایند فهمیدن	داده کاوی جهت استخراج بینش‌های عملیاتی
		محیط چابک و پویا	ارائه ایده‌های آزاد	توسعه راه کارهای خلاقانه بر بستر دیجیتال
		شهرت اجتماعی شرکت در سطح بازار رقابتی	ارتقای ارزش منصفانه بازار اقلام در ترازنامه	حسابداری برند
		توسعه تخصصی در زمینه‌های فناوری نوین	تحقیق و توسعه	ارتقاء دانش و مهارت‌های فنی
۳	توانایی برخورد با تغییرات نیروهای سیاسی، دولتی و قانونی و نیروهای اجتماعی فرهنگی حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	مسئولیت اجتماعی شرکت	اخلاق کسب و کار	توسعه پایدار
		آشنایی با مقررات بین المللی	حفظ نظم و قانون‌مندی	تجارت بین المللی
		آشنایی با قوانین مالیاتی و سیاست‌های دولتی	فرایند تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات دولت	برنامه ریزی و استراتژی مالی دقیق تر
۴	توانایی برخورد با تغییرات نیروهای رقابتی حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	ارائه خدمات جدید مالی	طراحی و عرضه خدمات جدید	تحقق تمایز رقابتی در فضای دیجیتال
		انتظارات جدید مشتری	ایده‌هایی مشتری در مورد محصول	پیاده سازی استراتژی‌های مشتری محور مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال
۵	تسلط بر فن‌آوری‌های نوین و اتوماسیون حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	بهبود دقت و کارایی	توجه به مهمترین وظایف	تاثیر فناوری‌های نوین بر عملکرد ساختاری سازمان
		خودکارسازی فرآیندها	انجام عملیات شرکت توسط ماشین‌ها	اتوماسیون هوشمند و بهینه سازی عملیات تولید
		بسترسازی شبکه‌کنشگر اطلاعات بین شرکت با ذینفعان	ارتقای سیستم‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری مالی	سایبرنتیک اطلاعات
۶	همراهی با تغییرات ساختاری حرفه حسابداری در عصر دیجیتال	استفاده از ابزارهای تحلیلی پیشرفته	مدل سازی پیش بینی	تحلیل داده محور فرآیند‌های کسب و کار
		استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی و یادگیری ماشین	مشاوره مالی هوشمند	هوشمندسازی و کارآمدتر کسب و کار
		شناسایی روندهای مالی	مسیر حرکتی شرکت	هوشمندسازی فرآیند تصمیم‌گیری با تکیه بر تحلیل داده
		ارائه گزارش‌های شفاف	ارائه اطلاعات دقیق و کامل	حسابداری با رویکرد نوین

جدول ۵- خلاصه دیدگاه های فازی شده خبرگان در راند سوم تکنیک دلفی فازی

نام زیر معیارها											
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	
۸	۹	۱۰	۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۶	۷	۸
۶	۷	۸	۶	۷	۸	۷	۸	۹	۷	۸	۹
۶	۷	۸	۸	۹	۱۰	۶	۷	۸	۷	۸	۹
۷	۸	۹	۶	۷	۸	۷	۸	۹	۷	۸	۹
۷	۸	۹	۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۸	۹	۱۰
۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۷	۸	۹	۷	۸	۹
۶	۷	۸	۸	۹	۱۰	۶	۷	۸	۷	۸	۹
۸	۹	۱۰	۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۶	۷	۸
۶	۷	۸	۶	۷	۸	۷	۸	۹	۷	۸	۹
۶	۷	۸	۸	۹	۱۰	۶	۷	۸	۷	۸	۹
۷	۸	۹	۶	۷	۸	۷	۸	۹	۷	۸	۹
۷	۸	۹	۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۸	۹	۱۰
۷	۸	۹	۸	۹	۱۰	۷	۸	۹	۷	۸	۹

جدول ۵- عوامل موثر بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال

ردیف	عوامل موثر بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال
۱	اتوماسیون هوشمند و بهینه سازی عملیات تولید
۲	برنامه ریزی و استراتژی مالی دقیق تر
۳	پیاده سازی استراتژی های مشتری محور مبتنی بر فناوری های دیجیتال
۴	تاثیر فناوری های نوین بر عملکرد ساختاری سازمان
۵	تحقق تمایز رقابتی در فضای دیجیتال
۶	توسعه پایدار
۷	حسابداری با رویکرد نوین
۸	درآمدزایی استارتاپ
۹	فناوری های محاسبات دیجیتال
۱۰	هوشمندسازی فرآیند تصمیم گیری با تکیه بر تحلیل داده
۱۱	سایبرنتیک اطلاعات
۱۲	حسابداری برند
۱۳	توسعه راه کارهای خلاقانه بر بستر دیجیتال

بحث و نتیجه گیری

هیچ حقیقت انکارناپذیری وجود ندارد که حسابداری هسته اصلی تمام فعالیت های تجاری یک شرکت است. این متخصصان حسابداری هستند که عملکرد شرکت را به صورت ملموس کشف و تعیین می کنند. تحول دیجیتال، مصرف کنندگان و کسب و کارها را به سمتی سوق می دهد که برای استراتژی های رقابتی جهت پیمایش در بازار جهانی، نه فقط برای تهیه

گزارش های مالی و اظهارنامه مالیاتی، به متخصصان حسابداری و مالیات روی آورند. جهانی شدن به یک امر عادی تبدیل خواهد شد، زیرا کسب و کارها از دسترسی به وب، تولید در زمان واقعی و بازاریابی موبایل برای دسترسی به مشتریان و تأمین کنندگان در آن سوی مرزها استفاده می کنند. متخصصان حسابداری که در استانداردها، مقررات و فرآیندهای بین المللی آگاه هستند، رشد خواهند کرد. شرکت های حسابداری به طور فزاینده ای به قابلیت های یکدیگر تکیه می کنند و برای رقابت مؤثرتر در بازار

ماشین، داده‌کاو، و تحلیل پیش‌بینی کننده) برای شناسایی الگوها و روندهای اقتصادی استفاده کنند؛ موضوعی که در چارچوب «حسابداری تحلیلی دیجیتال» تعریف می‌شود (گولین و همکاران^۳، ۲۰۲۰) توانایی واکنش سریع به تغییرات در مدل‌های درآمدی همچون اقتصاد اشتراکی مدل‌های مبتنی بر پلتفرم، و درآمدهای متغیر دیجیتال را داشته باشند. این تغییرات مستلزم بازنگری در نحوه شناسایی درآمد، افشا و برآورد ریسک‌های مالی هستند. برخی مطالعات داخلی نیز با تأکید بر لزوم تحول در نقش حسابداران در فضای اقتصاد دیجیتال، اظهار می‌دارند که فقدان این توانمندی‌ها می‌تواند به کاهش قدرت تصمیم‌سازی و تحلیل‌گری حرفه منجر شود (قربانی و همکاران، ۱۴۰۰؛ فخاری و غلامی، ۱۳۹۹). در نتیجه، توانایی تحلیل تغییرات اقتصادی به‌عنوان یک شایستگی کلیدی برای بقای حرفه حسابداری در عصر دیجیتال، باید در برنامه‌های آموزشی، مهارت‌افزایی، و سیاست‌گذاری نهادهای حرفه‌ای مدنظر قرار گیرد. توانایی تجزیه و تحلیل داده‌های کلان اقتصادی و پیش‌بینی پیامدهای آن بر وضعیت مالی سازمان‌ها را داشته باشند. حسابداران باید مهارت‌های خود را در زمینه تحلیل اقتصادی، به‌ویژه در حوزه‌هایی مانند اقتصاد دیجیتال و مدل‌های جدید درآمدزایی، به‌روز نگه دارند تا بتوانند در برابر تغییرات سریع و پیچیده اقتصادی مقاوم باشند. در بخش کیفی، تأکید زیادی بر ضرورت تسلط حسابداران بر فناوری‌های نوین و روند خودکارسازی فرآیندها شد. طبق نظرات خبرگان، در عصر دیجیتال حسابداران باید از ابزارهای نوین مانند هوش مصنوعی، بلاکچین، و نرم‌افزارهای اتوماسیون برای بهبود کارایی، دقت و سرعت در انجام وظایف حسابداری بهره‌برداری کنند. این تحول موجب می‌شود که: وظایف حسابداری روتین مانند ثبت تراکنش‌ها، تهیه گزارش‌های مالی و پردازش داده‌ها به‌طور خودکار انجام شود. حسابداران به‌جای انجام وظایف تکراری، به‌عنوان مشاوران استراتژیک در تصمیم‌گیری‌های مالی و مشاوره به مدیران سازمان عمل کنند. استفاده از فناوری‌های نوین، به‌ویژه در زمینه بلاکچین و هوش مصنوعی، باعث افزایش شفافیت مالی و کاهش خطاهای انسانی می‌شود. خبرگان بر این باور بودند که بدون تسلط به این فناوری‌ها، حرفه حسابداری قادر به ادامه فعالیت در دنیای دیجیتال نخواهد بود و لازم است که حسابداران برای این تغییرات آماده شوند. یکی از دیگر ابعاد مهم مطرح‌شده در این بخش، تغییرات اجتماعی و فرهنگی است که در دنیای دیجیتال، بر حرفه حسابداری تأثیر می‌گذارد. خبرگان

بین‌المللی با یکدیگر همکاری می‌کنند. با وجود این واقعیت که تحول دیجیتال نقش مهمی در آینده نزدیک در سراسر جهان ایفا خواهد کرد، مقاله تحقیقاتی قابل توجهی در مورد این موضوع منتشر نشده است که بتواند مروری بر این پدیده ارائه دهد. با توجه به یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال، تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل فناورانه، اقتصادی، فرهنگی و ساختاری قرار دارد.

به همین منظور این پژوهش به دنبال توسعه مدل مفهومی و تکوینی در راستای آینده حسابداری در عصر دیجیتال بود. در این راستا، در پی شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌هایی بود که شناسایی عوامل تاثیرگذار بر آینده حسابداری در عصر دیجیتال تعیین نماید. متدولوژی تحقیق به دلیل ضعف نظری موجود در زمینه تحقیقات حسابرسی با استفاده از نظریه داده‌بنیاد انجام شد که در نتیجه منتج به ارائه مدل مفهومی آینده حسابداری در عصر دیجیتال گردید. جهت پاسخگویی به سؤال پژوهشی با استفاده از مصاحبه و روش گرند تئوری به شناسایی نظر خبرگان در خصوص آینده حسابداری در عصر دیجیتال پرداخته شد که تعداد ۶ بعد اصلی استخراج و نهایی گردید. تحلیل کیفی پژوهش بر پایه گرند تئوری نشان داد که شش مقوله اصلی شکل‌دهنده این آینده عبارت‌اند از: تسلط بر فناوری‌های نوین، توسعه مهارت‌های تحلیلی، انطباق با الزامات اجتماعی و قانونی، پاسخ به نیروهای رقابتی، درک تغییرات اقتصادی، و تحول ساختاری در حرفه. این مقوله‌ها بر اساس داده‌های مصاحبه با خبرگان، به‌عنوان پایه‌های مدل مفهومی اولیه استخراج شده و سپس در بخش کمی با استفاده از تکنیک دلفی فازی اعتبارسنجی و اولویت‌بندی شدند.

یکی از یافته‌های مهم فاز کیفی پژوهش، ضرورت توسعه توانمندی‌های تحلیلی حسابداران در مواجهه با تحولات سریع اقتصادی ناشی از دیجیتالی‌شدن فضای کسب‌وکار است. در شرایطی که نوسانات بازار، گسترش اقتصاد دیجیتال، و تغییر در مدل‌های سنتی کسب‌وکار به‌سرعت در حال وقوع‌اند، حسابداران باید فراتر از نقش سنتی خود، به‌عنوان تحلیل‌گران اقتصادی-مالی مجهز به ابزارهای دیجیتال ایفای نقش کنند. مطالعات پیشین نیز بر این نکته تأکید دارند که در اقتصاد دیجیتال، وظایف حسابداران از ثبت و گزارش صرف مالی، به تحلیل روندهای اقتصادی و ارائه راهکارهای پیش‌نگرانه گسترش یافته است (سوتون^۱، ۲۰۱۹؛ وارن و همکاران^۲، ۲۰۱۵) در این راستا، حسابداران باید از ابزارهای پیشرفته تحلیل داده (مانند یادگیری

³ Gulin et al

¹ Sutton

² Warren et al

خواهند داد و آن‌ها را از نقش‌های سنتی به سمت مشاوره استراتژیک و تصمیم‌گیری داده‌محور سوق می‌دهند. نتایج حاصل از سه راند دلفی فازی، نشان داد که شاخص‌هایی نظیر:

- ۱) عوامل موثر بر آینده حرفه حسابداری در عصر دیجیتال
- ۲) اتوماسیون هوشمند و بهینه سازی عملیات تولید
- ۳) برنامه ریزی و استراتژی مالی دقیق تر
- ۴) پیاده سازی استراتژی های مشتری محور مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال
- ۵) تاثیر فناوری‌های نوین بر عملکرد ساختاری سازمان
- ۶) تحقق تمایز رقابتی در فضای دیجیتال
- ۷) توسعه پایدار
- ۸) حسابداری با رویکرد نوین
- ۹) درآمدزایی استراتاپ
- ۱۰) فناوری‌های محاسبات دیجیتال
- ۱۱) هوشمندسازی فرآیند تصمیم گیری با تکیه بر تحلیل داده
- ۱۲) سایبرنتیک اطلاعات
- ۱۳) حسابداری برند
- ۱۴) توسعه راه کارهای خلاقانه بر بستر دیجیتال
- ۱۵) در میان مؤثرترین عوامل قرار دارند.

پیشنهاد‌های پژوهش

به روزرسانی سرفصل‌های دانشگاهی با محوریت حسابداری دیجیتال، تحلیل داده و فناوری‌های مالی. اجرای دوره‌های آموزش ضمن خدمت در سازمان‌ها برای ارتقاء مهارت‌های فناورانه حسابداران. حمایت از پروژه‌های تحقیقاتی در حوزه بلاکچین، گزارشگری ESG و هوش مصنوعی در حسابداری. انجام مطالعات تطبیقی بین‌المللی برای سنجش میزان بلوغ دیجیتال در حرفه حسابداری در کشورهای مختلف.

فهرست منابع

- بهرامی، ع. و همکاران. (۱۴۰۲). نقش حسابداری مدیریت در عصر دیجیتال. *مجله مدیریت مالی*، ۱۳(۲)، 74-95.
- رامشه، م. و همکاران. (۱۴۰۲). شناسایی پیشران‌های مؤثر بر آینده حسابرسی در ایران با تمرکز بر فناوری‌های دیجیتال. *مجله آینده‌پژوهی حسابداری*، ۷(۲)، 43-60.
- فخاری، ب. و غلامی، ح. (۱۳۹۹). آینده‌پژوهی نقش حسابداری در اقتصاد دیجیتال. *مجله راهبردهای توسعه پایدار*.

به اهمیت مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (CSR) و تغییرات در انتظارات مشتریان و ذینفعان اشاره کردند. این تغییرات شامل: افزایش تمرکز بر مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها و توجه به جنبه‌های اجتماعی، محیط‌زیستی و اخلاقی در گزارشگری مالی. لزوم انطباق با انتظارات مشتریان و ذینفعان در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی که ممکن است در سطح جهانی متفاوت باشند. ضرورت گزارش‌دهی شفاف‌تر و مسئولانه‌تر در حوزه‌های مالی و غیرمالی که بر تأثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی تأکید دارد. در واقع، حسابداران باید درک کاملی از تحولات فرهنگی و اجتماعی داشته باشند و از مهارت‌های ارتباطی خود برای توضیح مفاهیم پیچیده مالی به زبان ساده و متناسب با نیازهای مختلف ذینفعان استفاده کنند. پاسخ‌دهندگان به این تحقیق به تغییرات گسترده در قوانین و مقررات مالی اشاره کردند که ناشی از تحولات دیجیتال است. در این زمینه، از حسابداران خواسته می‌شود که: خود را با قوانین جدید مالیاتی و مقررات بین‌المللی همگام کنند، به‌ویژه با ظهور فناوری‌های نوینی مانند بلاکچین که تأثیرات گسترده‌ای بر مقررات مالی و حسابداری خواهند داشت. به‌روزرسانی مداوم دانش خود در زمینه قوانین و مقررات جدید را در دستور کار قرار دهند تا از انطباق با تغییرات قانونی اطمینان حاصل کنند. استفاده از فناوری‌ها برای گزارش‌دهی مالی و اطمینان از رعایت مقررات قانونی در سطح جهانی و محلی. این تحولات نشان می‌دهند که حسابداران باید نه تنها از قوانین جدید اطلاع داشته باشند، بلکه باید توانایی تطبیق با آن‌ها را داشته باشند تا از مشکلات قانونی جلوگیری کنند. نتایج بخش کیفی همچنین نشان داد که در عصر دیجیتال، حسابداران باید به‌طور فزاینده‌ای مهارت‌های تحلیلی خود را توسعه دهند. این مهارت‌ها عبارتند از: تحلیل داده‌های کلان برای شناسایی روندهای اقتصادی و پیش‌بینی وضعیت مالی سازمان. توانایی استفاده از ابزارهای داده‌کاوی و تحلیل پیشرفته برای ارائه مشاوره استراتژیک به مدیران و ذینفعان. توانایی در مدیریت داده‌های بزرگ و تصمیم‌گیری بر اساس تحلیل‌های دقیق و مبتنی بر داده. خبرگان بر این نکته تأکید کردند که در دنیای دیجیتال، حسابداران باید از یک رویکرد تحلیلی و استراتژیک برای هدایت تصمیمات مالی استفاده کنند و به‌جای پردازش داده‌ها به‌صورت دستی، از فناوری‌ها برای تسریع و دقت در این فرآیند بهره‌برداری کنند. این نتایج بخش کیفی بر اهمیت تحول در حرفه حسابداری در عصر دیجیتال و لزوم آمادگی حسابداران برای پذیرش فناوری‌های نوین، تطبیق با تغییرات اجتماعی و فرهنگی، و تسلط بر مهارت‌های تحلیلی و استراتژیک تأکید دارد. این تغییرات به‌طور اساسی نحوه عملکرد حسابداران را تغییر

- Opportunities and Challenges After the COVID-19 Pandemic (pp. 1395-1404). Springer
- Rindaşu, S. (2017). Emerging information technologies in accounting and related security risks – what is the impact on the Romanian accounting profession. *Accounting and Management Information Systems*. 16(4), 581-609.
- Stanciu, V. and Gheorghe, M. (2017). An exploration of the accounting profession – The stream of mobile devices. *Accounting and Management Information Systems*. 16(3), 369-385
- Warren, J. D., Moffitt, K. C., & Byrnes, P. E. (2015). How big data will change accounting. *Accounting Horizons*, 29(2), 397–407. <https://doi.org/10.2308/acch-51069>
- قربانی، م.، و قاسمی، ن. (۱۴۰۰). بررسی الزامات تحول دیجیتال در حرفه حسابداری. فصلنامه پژوهش‌های نوین مالی.
- Aini, Q., Anoesyirwan, A. and Ana, Y. (2020), “Effect of Cloud Accounting as Income Statement on Accountant Performance”, *Aptisi Transactions On Management*, Vol. 4 No. 1, pp. 13–21, doi: 10.33050/atm.v4i1.920
- Arnaboldi, M, Busco, C., & Cuganesan, S. (2017). Accounting, accountability, social media and big data: revolution or hype? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 30(4), 762-776.
- Al-Htaybat, K. & von Alberti-Alhtaybat, L., (2017). Big Data and corporate reporting: impacts and paradoxes. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 30(4), 850-873
- Barashyan, A. (2017). Bibliometric Study on Digital Accounting Linked with Pedagogical View. (Master’s Thesis). Saimaa University of Applied Sciences.
- Bhimani, A. & Willcocks, L. (2014) Digitisation, ‘Big Data’ and the transformation of accounting information. *Accounting and Business Research*. 44(4), 469-490.
- Brennen, S. & Kreiss, D. (2014). Digitalization and Digitization. *Culture Digitally*. Retrieved from <<http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-anddigitization>>
- Conway, Elaine & Darren Byrne (2018) “Contemporary Issues in Accounting, Palgrave. Macmillan “<https://unpar.ac.id/masa-depan-akunansi-dan-bisnis-di-era-digital/> <https://sleekr.co/blog/4-tipe-masa-depan-akunensi/> <https://magickpen.com/id/>
- Hunton, J.E. (2015). The impact of digital technology on accounting behavioral research. *Advances in Accounting Behavioral Research*. 5, 3-17.
- Liu, S., Chan, F.T.S., Yang, J. and Niu, B. (2018), “Understanding the effect of cloud computing on organizational agility: An empirical examination”, *International Journal of Information Management*, Vol. 43, pp. 98–111, doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.07.010>
- Meng Z, Xiao L, Hu F (2017) Theoretical path and application of the big data-driven educational changes – an analysis of the first china education big data development forum. *J Distance Educ* (03):112–113
- UmaMaheswari S, et al. (2024), *Cybersecurity Challenges In Fintech: Assessing Threats And Mitigation Strategies For Financial Institutions*, *Educational Administration: Theory And Practice*, 30(5), 1063 -1071 Doi: 10.53555/kuvey.v30i5.3010
- Qushtom, T. F. A., Al-Fasfus, F. S., Alshawahneh, H. M. I., & Marei, A. (2022). Exploring the expected moderating effect of COVID-19 on the effectiveness of ISA 520—Analytical procedures—on the quality of auditors’ reports in Jordan. In *Explore Business, Technology*

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 16/ No. 61/ Autumn 2027

Developing a Conceptual Model for the Future of the Accounting Profession in the Digital Age Using Grounded Theory and Fuzzy Analysis

Azhar Majli Hassan Hassan

PH.D Student Department of Accounting, Isf.C. Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
alafalharess1970@gmail.com

Abdolreza Mohseni

Associate Professor, Department of Accounting, Bu.C. Islamic Azad University, Bushehr, Iran
(author responding)
abdolreza.mohseni@iau.ac.ir

Ebrahim Abd Mousa Al-Saeri

Dr, Head of the Accounting Department, Al-Mustaqbal University College, Babylon
dr.ibrahemalsabary@gmail.com

Afsaneh Soroushyar

Associate Professor, Department of Accounting, Isf.C. Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
a.soroushyar@iau.ac.ir

Abstract

This study aims to develop a conceptual model for the future of the accounting profession in the digital age. Conducted in 2025, the research utilizes grounded theory methodology and fuzzy analysis to explore how accounting is evolving in response to digital transformation. Based on a comprehensive review of previous studies, academic literature, and expert opinions, a conceptual framework was constructed to identify the key drivers shaping the profession. The research follows a qualitative methodology using the grounded theory approach, and MAXQDA software was applied to assess the validity of the model. The findings led to the identification of six main categories: the ability to analyze economic changes, mastery of emerging technologies, adaptation to socio-cultural transformations, legal and regulatory developments, and the enhancement of analytical skills. Using fuzzy analysis, the importance and prioritization of these categories and their sub-components were determined. The results indicate that technological proficiency and analytical capabilities hold the highest priority. The proposed conceptual model offers a comprehensive and systematic roadmap for the future of the accounting profession in the digital age and provides practical insights for universities, policymakers, and financial professionals.

Keywords: Conceptual model, audit quality enhancement, structuralist approaches, critical thinking, grounded theory

